

1.136, 1. — 2) n. a) *Trennung*: पादविशेषणात्तम BHĀG. P. 3, 4, 5. — b) *das Auflösen* SUÇR. 1, 83, 9.

विशेषिन् adj. 1) *auseinandergehend, sich lösend*: विश्वेषिमुक्ताफलपत्रवेष्ट RAGH. 16, 67. गृहापातविशेषि मेघनादास्त्रवन्धनम् ed. Calc. 12, 76. — 2) *getrennt* (vom geliebten Gegenstande): भवत्येव च संयोगाश्चरविशेषिणामपि KATHĀS. 36, 237.

विश्वो (2. वि + श्वो) 1) adj. *des Ruhmes baar* Ind. St. 8, 315. 317. — 2) m. *ein best. Metrum* ebend. COLEBR. Misc. Ess. II, 86. 153 (II, 2, 2).

विश्वः UNĀDIS. 1, 151. VS. PRĀT. 2, 39. ÇĀNT. 2, 6. 1) adj. (f. श्वी) pronom. Declin. gaṇa सर्वादि zu P. 1, 1, 27. VOP. 3, 9. a) *jeder, alle, sämtlich, ganz* (in den Brāhmaṇa und später durch सर्व ersetzt) NAIGH. 3, 1. AK. 3, 2, 14. TRIK. 3, 3, 421. H. 1433. an. 2, 537. MED. V. 23. fg. HALĀJ. 4, 28. जगत् RV. 4, 13, 3. भुवन 14, 2. विशः 5, 17, 4. इविषा 28, 2. मरुतः 31, 10. विश्वस्य ज्ञतोः 32, 7. तमस्य तपसि यद् विश्वम् 4, 5, 11. द्रुतो विश्वेषाम् 9, 2. विश्वस्य द्रुतम् 7, 16, 1. एता विश्वो चक्रवौ इन्द्र भूरि 5, 29, 14. श्रोतम् 32, 10. इतिता 7, 32, 15. इयाणि 53, 1. शक्र एषं पीपद्विषया धिया 8, 1, 19. पित्रा तस्यान्धस इन्द्र विश्वाम् (nämlich दिनु nach SĀJ., eher वित्) 8, 84, 2. AV. 1, 32, 4. 15, 3, 11. यस्यमा विश्वा भुवनानि सर्वा TB. 3, 1, 1, 1. विश्वस्य जगतः MBH. 3, 14145. विश्वे जगति R. 4, 11, 10. विश्वभरा Verz. d. Oxf. H. 139, b, 3. तया मृष्टमिदं विश्वं धातुर्गुणविसर्जनम् BHĀG. P. 10, 16, 57. लोकेषु Spr. 3023. — b) विश्वे देवाः sowohl *alle Götter als die so benannte Götterklasse*; s. u. 1. देव 2) b). In Stellen wie विश्वान्देवान्कृत्रामहे मरुतः सोमपीतये *die göttlichen Marut insgesamt* RV. 1, 23, 10. 19, 3 hat man nicht nöthig eine besondere Benennung der Marut anzunehmen. ऐन्द्राग्रं वर्म विश्वे देवा नातिविध्यन्ति सर्वे *alle Götter insgesamt* AV. 8, 3, 19. Als eine best. Götterklasse ÇAT. BR. 14, 4, 2, 24. WEBER, GJOT. 94. Nax. 2, 300. 374. MBH. 12, 7540. HARIV. 14171. Ind. St. 8, 237. fg. VARĀH. BRH. S. 43, 47. विश्वेषा देवानामुद्गीयम् und वि० दे० ब्र० तम् Namen von Sāman Ind. St. 3, 237, a. Auch विश्वे allein ohne देवाः AK. 1, 1, 1, 5. H. an. (विश्वे सुरेषु zu lesen). MED. BHAG. 11, 22. MBH. 2, 303. 3, 1768. HARIV. 441. 7373. 11849. VARĀH. BRH. S. 98, 5. 99, 1. BHĀG. P. 6, 6, 15. आदित्यविश्वे 3, 14. पितृविश्वसोमाः VARĀH. BRH. S. 8, 23. Sie werden für Kinder der Viçvā, einer Tochter Dakṣha's und Gattin Dharma's, angesehen HARIV. 147. 11541. 12479. ÇĀMK. zu BRH. ĀR. UP. S. 240. VP. 120. BHĀG. P. 6, 6, 7. Bez. der Zahl dreizehn GOLĀDHJ. 11, 23. GANIT. SPASHṬĀDH. 8. 12. — c) *Alles in sich enthaltend oder Alles durchdringend, überall seiend*: Viṣṇu (Kṛṣṇa) MBH. 6, 2945. WEBER, KṚṢṆĀG. 289. 294. Seele, Intellect u. s. w. MAITRĀJUP. 2, 5. NRS. TĀP. UP. in Ind. St. 9, 125. 133. WEBER, RĀMAT. UP. 293. 340. 360. BHĀG. P. 7, 15, 54. VEDĀNTAS. (Allah.) No. 73. fg. — 2) m. a) N. pr. eines Fürsten MBH. 1, 2672. eines गङ्गाधिप RĀGĀ-TAR. 8, 2477. — b) Bez. einer Klasse von Manen MĀRK. P. 96, 43. — c) = विश्वप्रकाश Verz. d. Oxf. H. 126, a, 20. 136, a, No. 259. 182, b, 48. 193, b, 7. — 3) f. श्वी a) *die Erde* H. 935. — b) *eine best. Pflanze*, = अतिविषा, विषा AK. 2, 4, 3, 18. H. an. MED. = शतावरी RĀGĀN. im ÇKDR. = पिप्पली ÇABDA. ebend. — c) *trockener Ingwer* AK. 2, 9, 38. H. 420. MED. HALĀJ. 2, 460. SUÇR. 2, 207, 9. ÇĀRṆG. SĀMH. 2, 2, 17. 76. — d) Bez. einer der Zungen des Feuergottes MĀRK. P. 99, 58. — e) *ein best. Gewicht*, = विश्वपल GJOTISHMATI im ÇKDR.; nach ÇKDR. masc., aber

das Citat lautet विश्वा विश्वपलं प्राप्तम्. — f) N. pr. einer Tochter Dakṣha's, Gattin Dharma's und Mutter der Viçve Devāḥ MBH. 1, 2520. HARIV. 146. fg. 11523. 11541. 12430. 12479. VP. 119. fg. BHĀG. P. 6, 6, 4. 7. wird in Viçveçvara verehrt Verz. d. Oxf. H. 39, a, 36. — g) N. pr. eines Flusses BHĀG. P. 5, 19, 18. — 4) n. a) *das All, Weltall* H. 1365. H. an. MED. AV. 9, 7, 4. ÇAT. BR. 14, 9, 3, 5. MAITRĀJUP. 3, 1. विश्वस्य कर्ता MUNḌ. UP. 1, 1, 1. विश्वस्य मातरः VARĀH. BRH. S. 48, 68. ÇĀK. 1. PRAB. 3, 8. VOP. 3, 10. BHĀG. P. 3, 10, 12. 4, 7, 21. 8, 3, 26. ऽसंस्व 3, 17, 15. इदं विश्वम् 2, 1, 24. 4, 6. 3, 22, 20. अस्य विश्वस्य VARĀH. BRH. S. 1, 7. KATHĀS. 22, 90. विश्वमदः 240. विश्वत्रयेण यो मित्रं कर्तुं न शक्तिः पुरा (zur Erklärung des Namens Viçvāmītra) *die drei Welten* MĀRK. P. 8, 234. — b) *trockener Ingwer* AK. 2, 9, 38. H. an. MED. RATNAM. 92. SUÇR. 2, 481, 21. 504, 9. — c) *Myrrhe* DHANV. in NIGH. PR. und RĀGĀN. im ÇKDR. — d) *mystische Bez. des Vocals श्रौ* WEBER, RĀMAT. UP. 317. fgg. — Wir vermuthen einen Zusammenhang von विश्व mit विषु.

विश्वक 1) adj. = विश्व 1) c) WEBER, RĀMAT. UP. 341. — 2) m. proparox. N. pr. eines Mannes mit dem Bein. Kṛṣṇajīa, Schützlings der Açvin, welchem sie seinen verlorenen Sohn Viṣṇupāt wiedergeben, RV. 1, 116, 23. 117, 7. 8, 73, 1. 10, 63, 12. Liedverfasser von 8, 73. Sohn Kṛṣṇa's ANUKR. ein Sohn Prthu's VP. 361, N. 14. — 3) f. श्रौ ein best. Vogel, = गङ्गाचिह्नी HĀR. 85.

विश्वकथा f. gaṇa कथादि zu P. 4, 4, 102. — Vgl. विश्वकथिक.

विश्वकटु 1) adj. *schlecht, boshaft* (खल) TRIK. 3, 3, 371. MED. R. 297. — 2) m. a) *Jagdhund* AK. 2, 10, 23. TRIK. H. 1281. an. 4, 279. MED. HĀR. 221. HALĀJ. 2, 127. Vgl. विश्वकट्टाकर्ष. — b) *Laut* H. an. MED.

विश्वकर्तृ m. *Schöpfer des Alls* BHĀG. P. 9, 9, 47. Çiva Çiv. Davon nom. abstr. विश्वकर्तृत्वं n. SARVADARÇANAS. 93, 1.

विश्वकर्म (वि० + कर्मन्) adj. *Alles zuwegebringend*: श्रिभृत्कर्मार्गं विश्वकर्मण धाम्ना RV. 10, 166, 4.

1. विश्वकर्मन् n. *jegliches Geschäft*: विश्वकर्मकृत् MAITRĀJUP. 3, 1. विश्वकर्माश्रय VĀSAVAD. 14.

2. विश्वकर्मन् SIDDH. K. 239, b, 2. 1) adj. *Alles wirkend, — ausführend, — schaffend*: Indra RV. 8, 87, 2. AIT. BR. 4, 22. ĀÇV. ÇR. 2, 11, 8. RV. 10, 170, 4. AV. 4, 11, 5. यस्यो यज्ञं तन्वते विश्वकर्माणाः 12, 1, 13. VS. 1, 4. Praçāpati 12, 61. TS. 2, 4, 3, 1. ÇAT. BR. 4, 6, 4, 5. 9, 2, 3, 2. KAUC. 139. Viṣṇu (Kṛṣṇa) MBH. 6, 2944. 14, 1485. 1573. लघा तथैवोर्जितविश्वकर्मा HARIV. 13143. — 2) m. a) N. eines weltbildenden Genius, ähnlich dem Praçāpati, oft auch nicht von ihm zu unterscheiden, NAIGH. 3, 4. NIR. 10, 26. RV. 10, 81, 2. 5. fgg. AV. 2, 34, 3. 33, 1. fgg. 6, 122, 1. 12, 1, 60. VS. 3, 11, 8, 54. 13, 16. येन प्रजा विश्वकर्मा ज्ञानं 45. 55. 58. 15, 16. 17, 78. TB. 1, 1, 1, 5. 2, 3, 3. TS. 4, 4, 6, 1. 5, 5, 5, 1. 7, 5, 3. ÇAT. BR. 6, 2, 3, 3. ÇĀRṆH. BR. 3, 5. KAUC. 137. अनुत्पन्नेषु भूतेषु बभूव किल भूमितः । अयज्ञः सर्वभूतानां विश्वकर्मेति विद्युतः ॥ R. 4, 44, 49. VARĀH. BRH. S. 43, 42. 46, 12. Baumeister und Künstler (zugleich Praçāpati genannt) der Götter AK. 3, 4, 18, 111. H. 182. an. 4, 192. MED. n. 245. HALĀJ. 1, 84. MBH. 1, 7688. fgg. 2, 311. HARIV. 6512. fgg. (प्रजापतिमुत्त). 8937. fgg. 12149. 12385. 13178. R. 2, 91, 11. fg. (100, 10. fg. GORR.). 28. KĀM. NĪTIS. 19, 6. KATHĀS. 13, 136. VP. 76. BHĀG. P. 6, 9, 53. PANĒAR. 1, 1, 80. 11, 12. Verz.